

שירה נהי וחורבן

חור וז שחוכרה בשנה וחצי הראשונות אחרי תום המלחמה, היתה בעיקרה שירת קינה ואבל. הוא לא כתב על האחרונים על העומה ועל אלה שנפשמ מטה עם פלישתים, אלא על יהודים הצועדים אפלים לבלי שם, על איך הובלו דרך מרעה לכלוב כבלואים / יתר די היפים, והם יודעים ודואים: / הם למות...".

שירה זו עוררה מורת רוח מסוימת כקרב כמה מחסידיו ושותפיו הוותיקים, שציפו כי שירתו תיתן ביטוי לגבורה ולמרי, לא לנהי ול-חורבן. מעבר לציפיות חסידיו, הדרך היחידה שבה הגירה היישובית, ואחר כך הישראלית, היתה מפוגלת להתמודד עם חו"מ, המוות והחורבן היתה אותה עת, ובעצם הרבה שנים אחר כך, ררך פריזמת הגבורה והמרי המזוין. התנועה הרוויזיוניסטית, כולל אנפיה הדייק ליים, לא יצאה מכלל זה. לכן אין פלא שאבא אחימאיר, שעם אצ"ג יהושוע השל ייבין היה כשלהי שנות העשרים אבי האנף המקסימי ליסטי ברזוויזיוניזם הארץ ישראלי, כתב ב-1945:

"המשהד, כל תוסוף לשיר לנו שירת תרי ואחי שנשפחו כככשים. שירה לנו שירת פנחס רשכטקי, שירת הרשל גרינשפן וייבדל לחיים: שירת דויד פרנקפורטר. אל תוסוף לשיר לנו את שירת 'הקילון שעל פי הבאר' שבעיירה. אם שר אתה את שירת ניסו וארשה, הרי רק על הגבורה שלה בלבר אנו רוצים לשמוע".

אצ"ג התמיד והחזיק בעמדותיו גם במהלך שנות החמישים, כשהי חברה הישראלית, שמצד אחד עמדה נפעמת לנוכח "מגש הבסי" ומן הצד האחר חיה בתחושת מצור עמוקה, היתה שנויה לחלוטין בעולם מושגים ודימויים הירואיים - גם ביחס לעצמה וגם ביחס לתגובה הירודית כשואה. דוגמה לעמדות אלה ניתן למצוא בראיון שהעניק בקיץ 1955 ל"זמרים", יומונה של המפלגה הפורגורסיווית. הראיון הוענק אמנם לרגל קבלת "פרס ביאליק", אך בדיוק באותם ימים היה הציבור כולו תחת הלם פסק ריגו של השופט בנימין הלוי, במשפט הירוע בשם "משפט קסטנר", ובייחוד תחת הלם קביעתו של הלוי כי קסטנר "מכר את נפשו לשטן".

פסק הדין כולו, וקביעה זאת במיוחד, חידדו ביותר את תחושת הפער והתהום בין "הגבורה" ל"כניעה", ובין הגאווה על דרכם של מעטים שלחמו ועמדו על נפשם לבין הנושה על דרכם של הרבים שהלכו כצאן לטבח. עמדות אצ"ג כשאלות אלה היו שונות מעמדת הציבור שכונה אז "הציבור האקסיוויוסטי". הן לא היו חפות אמנם מן של מולמוס ודיף עם תנועת העבודה, אך הן היו שונות, אפילו מנגרות, לעמדות שביטאה תנועת החרות, שאצ"ג היה מנציגיה בכ נסת הראשונה. לשאלה כיצד ומדוע לא כתב על לחמי הגיסאות, השיב כי יש לו רעה משלו על הלוחמים ועל הידונראטים:

"ככל אני לשאלו אצל הגיבורים שהגיעו לכאן (אחרי 'שליחתם המלחמתית בדר הארץ') והצלחתם של רבבות יהודים: מדוע לא ניצל איש מן הידונראט והמסורה היהודית שישתתפה פעולה, ומדוע דיוקא מום, מ'מנהלי המרד הגדול', מן הצד הארץ, הגיעו בכל זאת חיים ברוך השם לארץ? מודר עד מאוד ש'משטפי הפעולה' שעמדו בראש הקהילות, תלושים מכל עורף המוסדות האומיים ומכסיהם, אלה ניספו לראש שירי ומשחירים את שמם, האילו הלוחמים הנועזים נגר כצאות גרמניה הנאצית להינצל?"

מעבר להיטס הפואטי, עיון בעמדותיו של אצ"ג, בשנות הארבעים והחמישים כאחת, מפניק לנו מפר נוסף כיחסה המורכב של החברה הישראלית לסוגייה טעונה וחשופה זאת.

ר"ח ויץ מרצה במחל ללימודי ארץ ישראל במני יהודה, ומתג כות את מינירטיה של ישראל קסטנר

ג. בפני אלהים

יעשו חרפה וקלפה כל מבקשי כליוננו תחת זלבים, אלהים.
 שקשני בשימון ישראל גי הנשתי הלום לאאר שחיקה.
 נחמני אלהי כי וזה קשרי קאור. אהבת נשים לא חיקר לי ושקחתי טלה.
 יאור יום ותחא שקט סקולת לראשי חלכים לישן ואין לילה עוד קלת.
 יפחה אלהים את קברוהיש כליים קגלו שוכני שקר לגשר קות.
 ראשישו וצפה קחיים ירודים משיח דוקטא לכתת ישר.
 תיעוק עוד מקיא חלב וגם קלוב עלה חלוד.
 גביע משיח אל החקים כי שקח שוקתה מקום פת.
 יקתח אלהים את פי הסוסים ותחלו לוקר איקתה כקרי מליים.
 פוקטים נכפיים קצרי חוף תרבות בוקרות אבן לנאיהת קלי ימים.
 פי תכתת קננים אקלה יקעב. שתיקתנו תישה וקשה קקענות.
 קן זלים תרענו ותקענו לארמיה וקעני סודיש חלחים קקרו חמת.
 צחא אלהים תרעו השמים באותות כי וקעני למו דם חיסות הקודרות.

שיר תמילה שנכתב בידי אצ"ג עם עלייתו לארץ ישראל בתרס"ג. ונגנו על ידו מאימת החזון שבו. בעזבו המשוור נמצאה תוראה לצרף את מחזור רשימות הפרוזה והשיר "רחובות הנהר". והדבר נעשה במהירות כל בכתבי אצ"ג

"רחובות הנהר"

אורי צבי גרינברג. כל כתביו. כרך ה' וכרך ו'. עורך: דן מירון. מוסד ביאליק, 184 עמ' ו-171 עמ'. 98 שקלים כל כרך

יחיעם ויץ

שני כרכים אלה כוללים שירי "רחובות הנהר", שראו אור לראשונה ב-1951. כמחזור שירים זה, שנכתב לאחרי שהמשורר שבר את צו האלם שגזר על עצמו בשנות מלחמת העולם השנייה ושואת יהודי אירופה, הוא נתן ביטוי לתוויית האבל ותחושת החורבן, שאיחרו אותה עת את היישוב היהודי כארץ את העם היהודי כולו.

עוד לפני שפרצה המלחמה חי אצ"ג בתחושה שיהדות אירופה ככלל ויהדות פולין במיוחד חיות על לועז של הר געש, וצפויה לה